

Пішов з життя відомий український літературознавець, лауреат Державної премії УРСР ім. Т.Г.Шевченка, доктор філологічних наук Михайло Давидович Бернштейн.

Народився М.Д.Бернштейн 3 січня 1911 р. в м. Токмак Запорізької області. Закінчив Запорізький педагогічний інститут (1934), відразу по тому — аспірантуру при Київському державному університеті. З 1938 до 1981 р. — співробітник Інституту літератури ім.Т.Г.Шевченка АН УРСР. Був учасником Великої Вітчизняної війни, брав участь у боях; нагороджений орденом Червоної Зірки, медалями “За перемогу над Німеччиною”, “За перемогу над Японією” та ін.

У пресі почав виступати з 1932 р. — із рецензіями й оглядами тогочасних літературних явищ, активно друкувався на сторінках журналів “Темпи” та “Молодняк”. Із початком дослідницької та викладацької (до війни та кілька післявоєнних років — у Київському університеті) діяльності головну увагу зосереджує на з’ясуванні проблем української літератури ХІХ ст., зокрема творчості Т.Шевченка, української літературної критики та журналістики.

У перше повоєнне десятиріччя надрукував ряд статей про спадщину Т.Шевченка, І.Франка, брошуру-лекцію “Марко Вовчок” (1952), виступив упорядником збірника статей, рецензій, висловлювань “Марко Вовчок в критиці” (1955). Був одним із авторів 1-го тому двотомної “Історії української літератури” (1954).

1958 р. виходять у світ дві фундаментальні монографії М.Д.Бернштейна: “Журнал “Основа” і український літературний процес кінця 50—60-х років ХІХ ст.” та “Українська літературна критика 50—70-х років ХІХ ст.” (на їх основі у 1960 р. автором була захищена докторська дисертація). У ту непросту для наукової й літературної діяльності пору, в час жорсткого панування ідеології ці книжки рішуче вилонювались поза “прийнятій” усереднений тип літературознавчих праць: суттєво розширювали ідеологічно встановлені рамки розгляду українського літературного процесу ХІХ ст., сприяли введенню й закріпленню в літературознавчому розгляді ряду неоднозначних літературних явищ, привертати увагу до багатьох позабутих на той час імен, стверджували вагомість літературного доробку таких діячів, як П.Куліш, М.Костомаров, І.Білик, М.Драгоманов та ін. Наукова об’єктивність, доказовість у викладі, звернення дослідника до великого обсягу фактичного матеріалу робили ці монографії невразливими перед поверховою публіцистичною кон’юктурою, їх поява — разом із працями іще кількох вчених — засвідчувала відродження традицій академічної літературознавчої науки в повоєнній Україні.

Дослідник української класики час від часу відгукувався і на явища поточного літературного процесу, виступаючи із статтями, присвяченими доробкові письменників А.Малишка, О.Корнійчука, М.Стельмаха, літературознавця й драматурга З.Мороза.

Багато енергії М.Д.Бернштейн віддавав текстологічній діяльності, беручи участь у підготовці академічного десяти томного видання творів Т.Шевченка, видань творів І.Нечуя-Левицького, Панаса Мирного, М.Старицького, І.Манжури, Лесі Українки, М.Коцюбинського, О.Білецького. Робота М.Д.Бернштейна як голови Текстологічної комісії у виданні 50-томного Зібрання творів І.Франка, участь у розробці наукових принципів цього видання та редагуванні ряду томів Франкової спадщини відзначена Державною премією УРСР ім. Т.Г.Шевченка (1988, у складі творчого колективу).

М.Д.Бернштейн був одним з авторів 8-томної “Історії української літератури” (т. 3, 1968; т. 4, кн. 1, 1969). Уже страждаючи від хвороби очей, яка далі прогресувала, вчений створив монографії “Іван Манжура: Життя і творчість” (1977), “Франко і Шевченко: Спостереження над шевченкознавчою спадщиною І.Я.Франка” (1984), взяв участь у написанні дослідження “Історія української літературної критики: Дожовтневий період” (1988), де виступив автором розділу про критику 70-90-х років ХІХ ст., нарисів про літературно-критичну спадщину П.Куліша та М.Драгоманова.

Невтомний дослідник трудився до останніх днів, підготувавши спогади зі свого наукового життя (увійшли в книгу “Історія Інституту літератури”, яка друкується) та готуючи книгу своїх вибраних праць. На жаль, цих видань вчений уже не побачить надрукованими. 7 грудня 2002 р. М.Д.Бернштейн не стало.

Колектив Інституту літератури, в якому М.Д.Бернштейн працював понад сорок років і з яким іще два десятиліття підтримував активні наукові стосунки, глибоко сумує з приводу втрати. Образ авторитетного вченого, людини світлої душі назавжди залишиться з нами.